

Die Nachlassverzeichnisse der Einwohner der Stadt Pernau 1702–1800, wyd. Raimo Pullat, ESTOPOL, Tallinn 2005, ss. 463.

W ślad za monumentalnym, trzytomowym wydawnictwem osiemnastowiecznych inwentarzy majątkowych kupców z Tallina (ówczesnego Revla)¹, do rąk badaczy trafia kolejna publikacja — inwentarze majątków mieszkańców Parnawy.

W odróżnieniu od Tallina — stolicy, największego miasta i głównego portu Estonii, w końcu XVII stulecia liczącego ok. 10 000 mieszkańców, w przypadku Parnawy położonej w szwedzkich Inflantach nad Zatoką Ryską, mamy do czynienia z ośrodkiem znacznie mniejszym. W przededniu wielkiej wojny północnej miała ok. 3 000 mieszkańców, plasując się w skali ówczesnej Europy Środkowo-wschodniej na pograniczu miast średnich i małych. Wojna i towarzyszące jej zarazy spowodowały spadek zaludnienia w początku drugiego dziesięciolecia wieku XVIII do ok. 500 osób; na progu trzeciego nastąpił wzrost do ok. 1000 mieszkańców. Parnawa, przyłączona zgodnie z pokojem w Nystad, podobnie jak cała Estonia i większa część Inflant, do Rosji, zaludnienie z końca czasów szwedzkich osiągnęła dopiero w latach osiemdziesiątych XVIII w.

Odmienne też niż w przypadku Tallina były kryteria wyboru źródeł do edycji. Tym razem R. Pullat nie ograniczył się do spuścizn po jednej grupie zawodowej, lecz zaprezentował możliwie pełny przekrój społeczno-zawodowy miasta. Poznajemy stan posiadania miejskiej elity władzy oraz intelektu (m.in. burmistrzów, notariuszy, oficerów, nauczycieli, pastorów), kupców, rzemieślników (mistrzów i czeladników). Właścicielkami kilku majątków są kobiety. Spośród zachowanych 130 spisów majątkowych wydawca opublikował 53. Są wśród nich zarówno inwentarze pośmiertne jak też sporządzane za życia właścicieli majątku (np. w związku z licytacją). Edytor zadbał również, aby w zebranych materiale możliwie równomierne były reprezentowane inwentarze z poszczególnych dziesięcioleci.

Nieco odmienna od znanej z Tallina jest też zawartość inwentarzy parnawskich. Więcej tu informacji o nieruchomościach, ich położeniu w mieście, stanie technicznym, podziale na pomieszczenia, wyposażeniu wnętrz (okna, drzwi, piece), wreszcie o oficynach, podwórkach, ogrodach. Dane o ruchomościach są, podobnie jak w Tallinie, zestawione w grupach rzeczowych, m.in.: gotówka, wyroby z metali (szlachetnych, kolorowych, żelaza), szkło i ceramika, pościel, odzież, sprzęty domowe (w tym meble), książki. Korzystanie z wydawnictwa ułatwiają indeksy: geograficzny i osobowy.

¹ Omówienia por. „Kw.HKM”, R. XLV, 1997, nr 1, s. 103–104; tamże, R. XLIX, 2001, nr 4, s. 413.

Powinien doń sięgnąć każdy historyk zainteresowany dziejami miast naszej części Europy, zwłaszcza kulturą materialną i poziomem życia ich mieszkańców w ostatnim stuleciu doby pre-industrialnej.

A. Klonder